

בע"ח (מרכז) 9314-07-13 - מרדכי מנשה ואח' נ' מדינת ישראל

בע"ח (מרכז) 9314-07-13 - מרדכי מנשה ואח' נ' מדינת ישראל מחוזי מרכז

בע"ח (מרכז) 9314-07-13

1. מרדכי מנשה

ע"י ב"כ עו"ד ניר רשף

2. עזרא (שוני) גבריאל

ע"י ב"כ עו"ד צבי פורר

3. מאיר אברג'יל

ע"י ב"כ עו"ד עדי ארליך ועו"ד אייל שמחוני

נגד

מדינת ישראל

ע"י ב"כ עו"ד פנינית בן עמי ועו"ד דנה הופמן מפרקליטות מיסוי וכלכלה

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

[04.08.2013]

השופט יעקב שפסר

החלטה

1. בקשה לקבלת חומר חקירה לפי סעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי [נח], תשמ"ב-1982, שהוגשה על ידי ב"כ המבקשים (נאשמים 2, 4 ו-5), במסגרת כתב אישום שהוגש בעניינם והמייחס להם, ביחד עם אחרים, עבירות ניהול הימורים ברשת האינטרנט, הלבנת הון עבירות מס ומע"מ, גניבה בידי מנהל, קבלת דבר במרמה והפרת אמונים בתאגיד. יצוין כי רשימת חומר חקירה נתבקשה ונתקבלה זמן רב קודם הבקשה דנן.

לטענת ב"כ המבקשים, לא יכולה הרשימה שנמסרה לתת מענה של ממש, אין בה כדי לשמש לתכליתה והיא אינה עומדת בדרישות הפסיקה.

2. תמצית טענת ב"כ המבקשים באופן קונקרטי היא, כי אין ברשימה סדר, שם ומראה מקום לכל מסמך שבחומר החקירה, ואין באפשרות ההגנה למצוא ידיה ורגליה בסבך החומר, לדבר עם התביעה לאורך ההליך בשפה משותפת ולנהל הליך יעיל, כאשר אין רשימה המבהירה מה מצוי בכל מסמך ומסמך, וזאת על מנת לדעת האם חסרים חומרים והאם חלקם חסויים. כך לדוגמא אין התאמה בין מספרי הקלסרים לבין רשימת החומר, ואין מספור רץ של כל מסמך בהתאם לכל קלסר. בנוסף מתבקש חומר ראיות שנאסף ביחס לעד תביעה - יוסף מייבר, אשר הורשע בתיק מאוחר בהרבה בסיוע להימורים, וכן את כל הדוחות והזכר"ים שנכתבו ע"י עדי התביעה לרבות תמלולי ארבע חקירות שהוקלטו, כמפורט במכתבו של עו"ד ניר רשף מיום 16.5.13.

3. המדינה מתנגדת לבקשה. לטענתה, קיבלו המבקשים את רשימת חומר החקירה, שהיא רשימה מפורטת המתפרשת על פני 143 עמודים, העומדת בכל דרישות החוק והפסיקה ומגשימה את תכלית עריכתה. עפ"י הרשימה האמורה עיינו אף המבקשים בחומר החקירה. כן הועמדו לרשותם של המבקשים כלל חומרי החקירה לעיון ולצילום בסמוך להגשת כתב האישום עוד לפני כשלוש וחצי שנים (27.12.09) ואין בבקשה איפוא עתירה לגילוי חומר חקירה קיים. הבקשה דנן מוגשת לאחר שמוצו כל ההליכים המקדמיים בתיק (לרבות הליך גישור שכשל), וכן נסתיימה הגשת של כלל הבקשות הטענות המקדמיות, תוך שהתיק עומד לפני בירורו בפועל, הקבוע להתחיל ביום 30.9.13. במהלך כל הדיונים שהתקיימו בתיק לא הועלתה על ידי המבקשים כל טענה בדבר חומרי החקירה ו/או רשימת חומר החקירה, ובנוסף אף נערכו תכתובות ופגישות בין המבקש 1 למשיבה לגבי חומרי החקירה בתיק, וזאת על בסיס רשימת חומר החקירה שהועברה.

זאת ועוד, עוד ביום 24.1.13, שלושה ימים קודם הדיון שהיה קבוע בתיק, הוגשה ע"י המבקש 1 בקשה קודמת לפי סעיף 74 לחסד"פ אשר איגדה בתוכה את כלל התכתובות בין הצדדים, להן ניתן מעלה הולם על ידי התביעה. אף תכליתה היתה אך לדחות את הדיון הקבוע לעניין המוצגים ותחילת ההוכחות בתיק. בסופו של הדיון בבקשה האמורה שהתקיים ביום 27.1.13, משך המבקש את בקשתו ולאחר דחיית טענות מקדמיות נוספות שהוגשו על ידו, נקבעו באותו מועד תאריכי שמיעת הראיות בתיק החל מיום 30.9.13, בממוצע של שני דיונים שבועיים. מועד הגשת הבקשה לטענת המדינה אינו מקרי איפוא, וכל תכליתה אסטרטגית, ליצירת מכשולים והערמת קשיים בפני ההליך השיפוטי המקורי, תוך דחיית הקץ ככל הניתן בעניינם של המבקשים. לגופו של עניין טוענת המדינה כי אין מחלוקת שהעבירה למבקשים את כל החומר הנוגע לאישומים וכן רשימת כלל החומר שנאסף על ידה. באשר לעד מייבר - המדובר בדרישת חומר חקירה שלא נאסף על ידי התביעה במהלך החקירה ואינו נוגע למבקשים או לנאשמים אחרים בתיק, אלא "רחב מני ים", מהווה מסע דיג לשמו, ונוגע לתיקים אחרים שאינם מצויים בידי התביעה ואינו מהווה חומר חקירה בתיק. באשר לבקשה הקונקרטית הנוגעת למכתבו של עו"ד רשף, הרי שאלו הועברו לידיו כמבוקש, ואילו תמלולי החקירות אינם מצויים בידה.

4. אחר עיון בבקשה ובתגובה לה, וכן לאחר ששמעתי את טיעוני הצדדים לפני, לא מצאתי לנכון להיעתר לה, וזאת תוך שאינני מקל ראש חלילה בחשיבותה של זכות העיון או בזכות לקבלת רשימת חומר חקירה. זכויות אלה הן מזכויותי הבסיסיות של הנאשם במשפט הפלילי ונגזרות מזכותו להליך הוגן ומתן האפשרות הנאותה להיערך למשפט בכלל, ולטענות ולראיות עליהן מתבססת התביעה בפרט. היכרותו של הנאשם עם חומר הראיות המלא עליו מתבסס כתב האישום, הינה ללא ספק תנאי יסודי לצורך ניהול הגנה כדבעי.

זאת ועוד, ככל שמדובר בתיק רחב היקף מבחינת חומר החקירה בו, כך גוברת כמובן חשיבות רשימת חומר החקירה, ככלי עזר ללימוד החומר, כאמצעי בקרה שנועד לוודא קבלת כל החומר, וככלי עבודה חיוני למיין וסיווג החומר. (בש"פ 3119/04 אבו עסא נ' מדינת ישראל (8.4.04); בש"פ 2043/05 מדינת ישראל נ' זאבי (סעיפים 14 ו-16 מיום 15.9.05)).

5. עפ"י סעיף 74(א) לחסד"פ קיימים שני פנים לזכות העיון של הנאשם. הפן הראשון הוא זכות לעיין בחומר המוגדר כ"חומר חקירה", ולעניין זה - קבעה הפסיקה שהמדובר בחומר חקירה רלוונטי לאישום. (בג"ץ 233/85 אל הוזייל נ' מדינת ישראל, פ"ד לט(4) 124, 129 (1985)). הפן השני, שהוא למעשה עיקר תכליתה של הבקשה שלפני, נוגע לזכות הנאשם לעיין "ברשימת כל החומר שנאסף או שנרשם בידי הרשות החוקרת והנוגע לאישום..." (חסד"פ (תיקון מס' 19), התשנ"ה - 1995 (ס"ח 1514 תשנ"ה, עמ' 164)).

6. עיון ברשימת חומר חקירה נושא תיק זה מלמד, כי רשימת חומרי החקירה שהכינה התביעה בנויה משלושה פרקים ובה יש רשימה של קלסרים/קרגלים לפי נושאים (הודעות, הודעות בעלי צ'קים, הודעות רשויות מסים, רשם החברות, הטחות, תשאולים, חומרי חקירה, תפוסים לחילוט וכו'). לכל קלסר או קרגל יש רשימה פנימית ובה תיאור המסמך, תאריכו, האם קיימות צרופות אם לאו, והערות (כגון: נרשם על דפי בלוק צהוב, מצורף מזכר של ציון מיום..., מצורפים טבלת אקסל של הצ'קים, מג'יק לא חומר חקירה וכו').

7. באשר לשאלת רשימת חומר החקירה שעמדה במרכז הדיון שלפני, הפנוני ב"כ המבקשים להחלטתו של עמיתי כב' השופט א' אינפלד מבית המשפט המחוזי בבאר שבע (מ"ת 6623-04-11 יגאל חג'אג' ואח' נ' מדינת ישראל (5.1.12)). לא מצאתי בה תרומה של ממש לענייננו. להבדיל מהמצב שהיה מונח לפני כב' השופט אינפלד, שם התווסף חומר חקירה מעת לעת עם התפתחות החקירה, והרשימות שהועברו חסרו פרטים מימי חקירה מאוחרים לרשימה, תוך שחלק מהחומרים אשר נוספו בשלב החקירה הגלוי, והוכנסו לתיקי החקירה, לא נרשמו ברשימות, אין זה המצב בענייננו ולא הועלתה אף כל טענה מסוג זה לפני. עוד נטען בפרשת חג'אג' הנ"ל, כי המדינה, אשר החזיקה את חומר החקירה תוך כדי היווצרותו, בשלב החקירה הסמויה, לא הצליחה לשמור על סדר מלא אצלה כאשר החומר היה רב, והעבירה אותו לסנגוריה, תוך שלא ניתן היה להתמצא בחומר שהוגש לה "כגוש נייר ענק לאחר מעשה". אצלנו אין הדבר כך ואף לא מועלית טענה כגון זו על ידי ב"כ המבקשים. לפנינו מתבקשת אך העברת רשימה מסודרת מחדש, היינו לערוך מחדש את הרשימה בהתאם לצרכי הסניגורים. בכל הכבוד הראוי, לא זו מטרת העברת הרשימה. 8. ראויים לעיון בעניין זה דברי כב' השופטת ע' ארבל בבש"פ 8592/10 מרים השאש נ' מדינת ישראל (פסקה 9 להחלטה מיום 21.12.10):

- "...המבחן שראוי להחיל על אופן עריכתה של רשימת החומר לפי סעיף 74 לחסד"פ הוא האם מגשימה הרשימה, באופן בו נערכה, את התכלית המונחת בבסיס סעיף זה ובפרט בבסיס הדרישה לעריכת רשימה, כפי שהוסבר לעיל. נכונה אני לקבל כי דרך המלך הינה בעריכת רשימה אחת שתקיף את מלוא החומר בתיק שיש לו נגיעה לאישום, כשהוא ממוספר במספור עקיב ורציף. ואולם, כיוון שהמחוקק לא הגדיר את האופן המדויק בו על הרשימה להיערך, לא ניתן לקבל לדעתי קביעה "טכנית", אחידה ומחייבת באופן גורף באשר לאופן עריכת הרשימה. מבחנה של הרשימה המועברת על-ידי התביעה להגנה צריך להיות מהותי - האם מגשימה הרשימה את תכלית עריכתה? המענה לשאלה זו צריך להינתן לא על בסיס שיקולי הנוחות של התביעה או של ההגנה, אלא לפי צו השכל הישר".
9. עיון ברשימה שהועברה על ידי התביעה, ובהנתן העובדה כי לא נטען כלל כי לא מצוי בה מלוא חומר החקירה, מביא למסקנה כי הרשימה מלאה, מפורטת ומסודרת, וממלאה בהחלט את יעודה ותכליתה. רשימת חומר החקירה שהועברה, מאפשרת את לימוד החומר, היא נותנת אפשרות בקרה לוודא קבלת כל החומר, ומשמשת בהחלט ככלי עבודה חיוני למיון וסיווג החומר.
10. משנה תוקף מקבלת מסקנתי, בהנתן העובדה כי הרשימה נמסרה לידי ב"כ המבקשים בסמוך להגשת כתב האישום עוד לפני כשלש וחצי שנים (!). מאז ועד עתה, לא זו בלבד שהיה לב"כ המבקשים זמן די והותר לבחון אותה ולהגיש השגותיהם, ככל שקיימות כאלה, מבעוד מועד, אלא שאף בפועל עשו הם שימוש בה במסגרת ההתדיינויות שנערכו בתיק ואשר פורטו בתגובת התביעה לעיל. במצב דברים זה, לא יעלה על הדעת כי לאחר חלוף השנים בהן לא מצאו ב"כ המשיבים לנכון להעלות ולו טענה אחת כנגד רשימת חומר החקירה, יעשו זאת כעת, "ערב" דיוני ההוכחות בתיק אשר נקבעו באילוץ יומן אינטנסיבי ביותר עוד לפני חדשים רבים, ולאחר שהסתיימו כלל ההליכים המקדמיים בתיק. מבלי שתשתמע קביעת עמדה, לא אוכל לשלול באופן חד משמעי, את טענת המדינה לפיה אין בבקשה אלא משום נסיון ליצירת מכשולים והערמת קשיים בפני ההליך השיפוטי המקורי, תוך דחיית הקץ, הא ותו לא.
11. בנסיבות אלה ומשמצאתי כי מהותה של הבקשה שלפני היא אך ארגון רשימת חומר החקירה מחדש, לנוחיות ב"כ המבקשים, לא מצאתי לנכון להיעתר לה עתה בחלוף שלש וחצי שנים מעת שנמסרה לידם, שכן מעבר לכך שלטעמי המדובר ברשימה מסודרת, מאורגנת ומתאימה לתכליתה כדבעי, הרי שסידור החומר צריך להיעשות לאור תכלית סעיף 74(א) ולא בהתאם לשיקולי הנוחות של מי מהצדדים (פרשת השאש הנ"ל, פסקה 11).
12. לא מצאתי להיעתר גם לפן השני שבבקשה, היינו המצאת חומר חקירה נוסף לו טוענים המבקשים, וזאת משמצאתי כי אין בו כל רלוונטיות לענייננו.
13. כידוע הורחב בפסיקה המונח "חומר חקירה", וזאת בשל הרצון להגן על זכויות היסוד של הנאשמים, לפרוס הגנתם בצורה הטובה ביותר. בעניין זה נקבעה פרשנות מרחיבה ל"חומר חקירה" בשילוב עם גישת הרלוונטיות, המהווה את בסיסו של עקרון הזכות לגילוי מסמכים במשפט הפלילי והקובע כי "גם ראיות השייכות באופן הגיוני לפרופוריה של האישום במשמע". (ע"פ 4977/92 ג'ברין נ' מדינת ישראל פ"ד מ"ז (2) 690, רע"פ 4953/06 צדוק נ' מדינת ישראל (17.7.06)).

14. המונח "חומר חקירה" אמנם לא הוגדר במדויק ואולם על פי הפסיקה, שורטטו קווים לקביעתו, כאשר המבחן העיקרי לצורך זה הוא מבחן הרלוונטיות, וכל ראייה העשויה להיות רלוונטית לשאלות העומדות להכרעה במשפט, אם במישרין אם בעקיפין תחשב חומר חקירה (בש"פ 5221/08 עליו מוחמד נ' מדינת ישראל פסקה 8 להחלטת כב' השופט ע' ארבל על האסמכתאות הרבות המופיעות בה (1.9.08)).
- יחד עם זאת, "חומר חקירה" אינו כולל ראיות שהרלוונטיות שלהן למשפטם של הנאשמים היא רחוקה ושולית. יתרה מכך, אמנם גם חומר שאינו בידי רשויות החקירה והתביעה יכול להיחשב לחומר חקירה אם הוא מצוי בידי גורמים אחרים, ואולם גם כאן תנאי היסוד הוא, שיהיה רלוונטי לשאלות שעומדות לדיון ולביסוס האשמה או ההגנה במשפט.
15. בענייננו, מתבקשים חומרים מתיקים אחרים שאינם מענייניו של תיק זה, שאינם בידי התביעה ודאי לא בנגישות סבירה. לעניין זה, לו הייתי סבור שהמדובר בחומר רלוונטי להגנת המבקשים, כי אז לא הייתי נותן משקל ממשלי לעובדה כי המדובר בתיקים אחרים, ואולם בענייננו נחה דעתי, כי המדובר ב"מסע דייג", הא ותו לא. דרישתם של המבקשים לבדוק ולהמציא לידיהם חומר ראיות בכל תיק ותיק שנפתח במדינת ישראל הנוגע להימורים (כך ממש! - ס' 21 לבקשה), הינה דרישה לא מידתית, חסרת יסוד, לא רלוונטית לענייננו באשר אינה מתייחסת לאישומים המתבררים כנגד המבקשים או מי מהנאשמים האחרים בתיק זה, ואינה מתיישבת עם חובת התביעה, הן עפ"י ס' 74 לחוק והן על פי הפסיקה.
16. לעניין זה מצאתי טעם רב בדברי כב' השופט י' עמית בע"פ 5417/07, ניקולאי בונר נ' מדינת ישראל (30.5.13), אשר עניינה העיקרי אמנם בשאלת הפרת חובת ההיוועצות, ואולם יפים הם בהחלט גם לענייננו: "בשנים האחרונות, ואומר את הדברים בזהירות, דומני כי מסתמנת מגמה של סטיה מהגרעין העיקרי של ההליך הפלילי אל הפריפריה של ההליך. במקום להתמקד בשאלה האם חומר הראיות עומד ברף של מעבר לספק סביר כנדרש בדין הפלילי (ה"יש" הראייתי), מושקעים עיקר המשאבים של הצדדים ושל בית המשפט בסוגיות נוסח מחדלי חקירה (ה"אין" הראייתי); הלכת יששכרוב; והגנה מן הצדק... זאת, מבלי להזכיר את המספר הגובר והולך של הליכים לגילוי חומר חקירה נוסף לפי סעיף 74 לחסד"פ, הליכים שאף הם עוסקים ב"אין" הראייתי... מצאתי לנכון לרשום "הערת אזהרה" זו, מחשש שמא לאחר מירוץ המשוכות המתואר לעיל, הצדדים ובית המשפט עלולים להימצא מותשים בבואם להתייחס לגרעין הקשה של ההליך, קרי, לחומר הראיות גופו, אשר בלהט הטענות המקדמיות והמאוחרות נותר מבוויש בקרן זוית".
17. במכלול האמור, לא מצאתי איפוא להיעתר גם לדרישה לקבלת חומר ראיות נוסף.
18. הבקשה על שני חלקיה נדחת.
- ניתנה היום, כ"ח אב תשע"ג, 04 אוגוסט 2013, בהעדר הצדדים.